

4. Рекреація, туризм і дозвілля: тлумачення і співвідношення понять. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.recreation.ecotour.com.ua/article/125-2012-02-09-12-36-06>.

**Кирилюк І. М.**, к. е. н, доцент  
*Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

## **ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РЕЛІГІЙНОГО ТУРИЗМУ**

Релігійний туризм – це особливий вид туризму, пов'язаний з наданням послуг і задоволенням потреб туристів, які прямують до святих місць і релігійних центрів, що знаходяться за межами звичайного для них середовища, він сприяє поглибленню розуміння та терпимості між різними релігіями. Релігійний туризм відіграє значну роль у системі як міжнародного, так і внутрішнього туризму. Тому інтерес до нього як окремої туристичної галузі в Україні постійно зростає й викликає науковий і практичний інтерес.

Релігійний туризм дає змогу туристам ознайомитись як з визначними культовими об'єктами своєї релігії так і з іншими релігійно-культовими традиціями різних регіонів планети. Він поєднує відвідування релігійних об'єктів з цікавими та пізнавальними екскурсійними програмами розширює кругозір і сприяє більш глибокому сприйняттю духовної та історичної спадщини народів різних країн світу та розуміння суті їхньої релігії.

Релігійні тури – це пізнавальні поїздки з ціллю знайомства з релігійними пам'ятками, історією релігії і релігійною культурою. Як окремий вид туризму він має свої підвиди: екскурсійно-релігійний, паломницький та науковий туризм з релігієзнавчими цілями.

Здебільшого релігійний туризм орієнтований на релаксацію, пізнавальне, екскурсійне, інформативне та культурне ознайомлення із місцями релігійного культу, він сприяє пізнанню історії і людських цінностей, вихованню гуманізму і культурному зростанню людини, взаєморозумінню розвитку міжнародного співтовариства завдяки можливості більш глибокого сприйняття духовної та історичної спадщини народів різних країн світу та розуміння суті їхньої релігії.

Екскурсійний туризм релігійної тематики включає огляд релігійних святинь в ході екскурсійних маршрутів, які є менш тривалими по часу на відміну від паломницьких турів, розраховані як на дітей так і дорослих, організовуються в будь-яку пору року і не прив'язані до культових свят. Згідно з маршрутом, туристи відвідують культові святині та архітектурні пам'ятники.

Науковий туризм з релігієзнавчими цілями притаманний для наукової сфери, що досліджує особливості різних релігій. Науковці прямують до центрів не тільки монотеїстичних релігій, а й у місця з багатим політеїстичним минулим. Це насамперед Єгипет, а також Італія і Греція. Особливий науковий релігієзнавчий інтерес становить Схід: Індія, Китай, Японія. Поїздки фахівців, хоч і не є численними, але розширюють географію релігійного туризму [5].

Релігійний туризм визначає короткочасні проекти зустрічі з святинями, що не мають на меті саме тих глибоких актів занурення в сакральне, яке традиційно є прерогативою паломництва. Паломницький туризм – це підвид релігійного туризму, який притаманний людям глибоко віруючим, які під час туру зустрічаються з одновірцями, йому характерні духовні цілі та орієнтація на богоспілкування, молитву.

Паломництво (грец. *θεωρία*, лат. *peregrinatio*) – подорож із метою поклоніння Богові, пов'язана, як правило, з відвіданням сакральних місць. Практика паломництва властива не лише християнству, але й іншим релігіям, зокрема індуїзму, буддизму й ісламу [2, с. 1229]. Паломницька традиція в тій чи іншій модифікаціях наявна практично у всіх розвинутих релігіях.

Паломництво – благочестива подорож до особливо шанованих місць або відомих представників духовенства, релігійних лідерів, що користуються особливим авторитетом і наділені харизмою. Джерелом традиції паломництва, припускається, є уявлення про зв'язок божества з певним місцем, що сягає давніх архаїчних культів. Ідея особливої сакральності цього простору напряду пов'язувалася з найбільшою дієвістю звернень до божества у цих місцях [6, с. 933].

Паломництво – відвідування віруючими святих місць, що базується на переконанні, що молитва більш дієва у визначених місцях, які мають те чи інше відношення до надприродного, священної історії, зафіксованої в сакральних текстах, або певних авторитетно-харизматичних особистостей.

Виділяють кілька видів паломництва, які класифікуються за ознаками:

- за кількістю учасників і сімейної приналежності – індивідуальні, сімейні і групові;
- за тривалістю – тривалі і короткочасні паломництва;
- за сезонністю – цілорічні паломництва, а також приурочені до релігійних свят;
- за об'єктами відвідування – відвідування конфесійних культових місць (церков, монастирів, храмів), а також природних культових місць (гір, озер, печер);
- за місцем розташування об'єкта паломництва – внутрішні (у межах державних кордонів) і зарубіжні паломницькі тури;

- за ознакою обов'язковості – добровільні і обов'язкові паломницькі тури (наприклад, в ісламі паломництво хадж є обов'язковим для кожного правовірного).

Паломник – мандрівник, що здійснює поклоніння – подорож до святинь, людей, священних місць, особливо відзначених в релігії. Є ще гіпотеза на матеріалі східнослов'янських мов, що ця назва походить від гілок пальми, котрі приносили богомольці зі Святої Землі [3, с. 932].

Паломник – це обов'язково віруюча людина, на відміну від туриста, який не завжди може бути віруючим, але виявляти інтерес до туру, що пов'язаний з відвідуваннями релігійних пам'яток і сакральних місць.

Сучасних учасників паломницько-правових відносин диференціюють на два основних типи:

1. Паломники, які є високоосвіченими, в зв'язку з чим чітко усвідомлюють мету та основні особливості паломництва. Дана категорія є мало чисельною;

2. Паломники, які мало орієнтуються у особливостях церковно-суспільних відносин. Базу їхніх знань формують різні, інколи практично некоректні та некомпетентні джерела інформації [1, с. 240].

На нашу думку, паломництво перебуває у безпосередньому взаємозв'язку із релігійним туризмом, але ці категорії не є тотожними, а, як зазначає А. Ковальчук, доповнюють один одного. Об'єктом і паломника і туриста є релігійний об'єкт як рекреаційний ресурс, що може сприяти їх духовному оздоровленню, пізнавальній діяльності і насиченню туристичними враженнями. Тільки паломник розглядає свою подорож як вияв віри у догми своєї релігії чи конфесії, до якої він себе відносить, мета ж пересічного туриста – «звичайна» туристична подорож, нехай навіть з відвідуванням релігійного об'єкта. Не завжди релігійний об'єкт, доступний для паломництва, може відвідуватися релігійним туристом. З іншої сторони релігійні організації, що організовують паломництво, не можуть організовувати релігійні тури, оскільки не відповідають офіційним вимогам: не мають ліцензії, гарантійного фонду в банку, відповідної штатної структури тощо [4, с. 88].

Географія паломницьких подорожей досить широка, оскільки майже усі регіони світу мають власні святині до яких приїжджають паломники метою яких є здійснити поклоніння. Останнім часом зростає зацікавленість туристів саме до цього сегменту туристичного ринку. Тому необхідно ефективно використовувати інструменти для використання наявних ресурсів з метою розвитку релігійного туризму.

#### **Список використаних джерел:**

1. Голодюк Н. В. Особливості нормативно-правової регламентації релігійного туризму та паломництва в Україні / Н. В. Голодюк // Гілея:

науковий вісник: Збірник наукових праць. – К., 2017. – Випуск 125. – С. 239-240.

2. Задворный В. Паломничество / В. Задворный // Католическая энциклопедия: В 5 т. – М.: «Научная книга», Издательство Францисканцев, 2007. – Т. III: М – П. – С. 1229-1233.

3. Замятина Д. С. Паломник / Д. С. Замятина // Энциклопедия религий / Под ред. А. П. Забияко, А. Н. Красникова, Е. С. Элбакян. – М.: Академический Проект; Гаудеамус, 2008. – С. 932-933.

4. Ковальчук А. Формування понятійно-термінологічного апарату релігійного туризму і паломництва / А. Ковальчук // Вісник Львівського університету. Серія : Міжнародні відносини. – 2012. – Вип. 29(2). – С. 86-92.

5. Любіцева О.О. Напрямки розвитку релігійного туризму в Україні / О. О. Любіцева, С.П. Романчук // Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції (10-11 жовтня 2001 р. КУТЕП). Туризм у XXI столітті: глобальні тенденції і регіональні особливості.–К.: Вид-во «КУТЕП», 2002. – 235 с.

6. Несмиянова О. В. Паломничество / О. В. Несмиянова, А. М. Семанов // Энциклопедия религий / Под ред. А. П. Забияко, А. Н. Красникова, Е. С. Элбакян. – М.: Академический Проект; Гаудеамус, 2008. – 1520 с.

**Кравець Я. Я., Кирилюк В. І.,** студентки

*Науковий керівник: Слатвінська Л.А., к. е. н., доцент*

*Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

## **ТУРИСТИЧНІ КЛАСТЕРИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ**

Сучасний етап становлення економіко-організаційних форм виробництва характеризується зростанням зацікавленості до ролі та можливостей кластерних формувань у соціально-економічному розвитку. В останні два десятиріччя питання принципів діяльності, ефективності створення і функціонування таких об'єднань стають дедалі актуальнішими як у теорії, так і в практиці ведення бізнесу. Мережеві та кластерні відносини між компаніями значно змінили практику господарської діяльності у сучасному світі. Слід відмітити той факт, що в умовах сьогодення кластери виступають найбільш дієвими структурними утвореннями, які мають велике коло питань для їх подальшого дослідження. Ефективна діяльність багатьох кластерних утворень продемонструвала їх значні конкурентні переваги порівняно із діяльністю суб'єктів господарювання, які не входять до складу певних структурних об'єднань [1].